

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LV год. од изласка
XXXII год. непрекидног излажења

Нови Сад, октобар 1983
Број 10

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Александар Јовичин	Правни лекови у поступку уписа у судски регистар
Мр Драгољуб Марковић	Правне последице накнадне немогућности чинидбе у облигационом праву, када дужник није одговоран за немогућност
Михајло Галкановић	Средства и предмети извршења у поступку намирања новчаних потраживања

ПРАВНА ПРАКСА

Кривично право

САОПШТЕЊА

Закључци са Саветовања „Остваривање уставности и законитости у СФРЈ”

Из седнице Управног одбора
Са XIX седнице Конференције адвоката

Са Ванредне скупштине Адвокатске коморе Војводине

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LV год. од изласка
XXXII год. непрекидног излажења

Нови Сад, октобар 1983
Број 10

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Александар Јовичин

ПРАВНИ ЛЕКОВИ У ПОСТУПКУ УПИСА У СУДСКИ РЕГИСТАР

Увод

Законом о поступку за упис у судски регистар, који је ступио на снагу 26. јуна 1983. године,¹ уређена су правила поступка на основу којих надлежни суд поступа и одлучује о упису организација удруженог рада и других одређених субјеката у судски регистар. При томе треба имати у виду да је надлежност суда за поступање у пословима вођења судског регистра одређена републичким односно покрајинским законима.

Према садашњим решењима републичким, односно покрајинским законима је одређено да судски регистар у СР Босни и Херцеговини и САП Војводини води основни суд удруженог рада, у СР Словенији основни (редовни) суд, док у осталим републикама и САП Косово судски регистар води окружни привредни суд. Међутим, поступак за упис у судски регистар је регулисала федерација у оквиру своје надлежности савезним Законом, чиме је обезбеђена јединственост у вођењу поступка на целој територији СФРЈ, без обзира како су републике и покрајине својим законима одредиле организацију судова и њихову надлежност. Поред тога, на основу Закона о удруженом раду² Савезно извршно веће доноси ближе прописе о судском регистру, о збирци исправа и књигама које се воде уз регистар, јединствено за целу земљу, што обезбеђује истоветност образаца и евиденција у свим републикама и покрајинама.

¹ „Службени лист СФРЈ”, бр. 13/83 од 25. марта 1983. године.

² Чл. 460. Закона о удруженом раду.

Треба имати у виду да ће се у поступку уписа у судски регистар и даље примењивати правила ван парничног поступка ако Законом о поступку за упис у судски регистар није другачије одређено. Поред тога, у поступку уписа у судски регистар сходно се примењују правила парничног поступка.

Полазећи од потреба праксе да се што лакше прилагоди примени новог поступка уписа у судски регистар определили смо се да анализирамо правне лекове у поступку уписа у судски регистар указујући на специфичности које они имају у односу на друге поступке.

Подношење пријаве за упис

Поступак за упис у судски регистар покреће се подношењем пријаве на прописаном обрасцу за одређену врсту уписа или поднеском, ако тај образац није прописан. Пријава за упис је општи назив за иницијални акт којим се покреће поступак, без обзира какав се упис захтева.

Сви уписи врше се у судски регистар регистарског суда, а то је стварно надлежни суд на чијем се подручју налази седиште субјекта уписа. Ако у саставу субјекта уписа има и таквих субјекта чије се седиште налази на подручју другог суда, уписи се врше и у судски регистар тог суда на основу решења регистарског суда.

Ако суд утврди да није стварно и месно надлежан за поступање по пријави за упис, огласиће се ненадлежним и уступиће пријаву надлежном регистарском суду.

Регистарски суд доноси решење о сваком захтеву за упис у судски регистар пошто претходно утврди одлучне чињенице и то тако да истовремено одлучује о захтеву за упис свих података који су предмет уписа, а само изузетно одлучује појединачно о захтеву за упис промена уписаних података.

Треба напоменути да решење регистарског суда не мора увек имати образложење. Решење мора бити образложено ако се њиме одбија захтев или одбацује пријава или ако се њиме решава о предлозима учесника који су међусобно у опреци. Решење може бити образложено и у другим случајевима када је то потребно.

У поступку уписа у судски регистар суд доноси одлуку у облику решења или закључка. Решењем се одлучује о захтеву за упис, а закључком се одлучује о питањима управљања поступком.

Против закључка није дозвољена посебна жалба.

Жалба против решења

Право на жалбу против решења о упису у судски регистар има сваки учесник у поступку. У смислу одредаба Закона о

поступку за упис у судски регистар учесник у поступку је лице које је поступак покренуло, лице о чијим се правима, односно правним интересима одлучује, као и орган који је законом овлашћен да покрене поступак или да доцније ступи у поступак.

Право на жалбу против решења о упису има и друго лице које сматра да је решењем повређено његово право или на закону заснован интерес, што значи да то лице не мора бити учесник у поступку, али је услов за дозвољеност његове жалбе повреда његовог права или на закону заснованог интереса.

У погледу права на жалбу Законом је ограничено право на жалбу предлагачу, јер предлагач има право на жалбу само кад је захтев одбијен, односно пријава одбачена. При томе треба имати у виду да је предлагач, у смислу Закона, организација удруженог рада или други одређени субјект, односно орган или физичко лице по чијем се предлогу поступак покреће.

Рок за жалбу је 8 дана од дана достављања преписа решења. Међутим, законодавац је одредио и рок од 15 дана за случај да жалбу подноси лице које сматра да су његово право и на закону заснован интерес повређени решењем о коначном упису, а препис решења није му био достављен. У том случају рок од 15 дана рачуна се од дана објављивања извода уписа у „Службеном листу СФРЈ”, односно у републичком или покрајинском службеном листу, а ако је упис објављен у оба службена листа, тај рок се рачуна од дана објављивања извода уписа у службеном листу у коме је доцније објављен.

Дуализам у погледу рока за исто правно средство, у зависности од тога ко подноси жалбу, свакако није најсрећније решење. Много боље би било да за жалбу постоји само један рок. Међутим, законодавац се по нашем мишљењу сасвим исправно определио за дужи рок када препис решења није достављен лицу које подноси жалбу. Имајући у виду да се у том случају рок за жалбу рачуна од дана објављивања у службеном гласилу, тј. од датума под којим је објављен службени лист, рок од 8 дана очигледно би био прекратак за могућност коришћења права која по закону има лице које сматра да су његово право и на закону заснован интерес повређени.

У поступку за упис у судски регистар регистарски суд може, ако нађе да је жалба предлагача основана, у одређеним случајевима, новим решењем заменити решење које се жалбом побија.

Ако регистарски суд нађе да је жалба основана, а није потребно спроводити допунски поступак, суд може захтев за упис решити друкчије и новим решењем заменити решење које се жалбом побија.

Ако се у жалби износе нове чињенице и прилажу нове исправе, таква жалба се сматра и предлогом за замену решења, који је регистарски суд дужан да испита и првостепени суд

може одлучити да решење замени новим решењем. У том случају регистарски суд ће решење заменити новим решењем само ако усвоји предлог у целини.

Неблаговремена жалба сматра се такође новим предлогом за упис, уколико се у њој износе нове чињенице и прилажу нови докази, па је и њу регистарски суд дужан да испита и одлучи на горе наведени начин.

Ако регистарски суд нађе да нема основа за замену решења, дужан је да жалбу достави другостепеном суду на даљи поступак.

О жалби у другом степену одлучује веће састављено од двојице судија, од којих је један председник већа, и једног судије поротника, односно веће састављено од тројице судија.³ Такво законодавно решење последица је различитог регулисања надлежности суда за одлучивање о упису у судски регистар у републичким и покрајинским законима. С обзиром да судски регистар воде и судови удруженог рада, у којима нема судија поротника, у том случају о жалби у другом степену одлучује веће састављено од двојице судија, од којих је један председник већа. Када о жалби одлучује веће редовног суда, тада је веће састављено од двојице судија, од којих је један председник већа, и једног судије поротника.

Решавајући о жалби другостепени суд може одбацити жалбу, ако то није учинио регистарски суд. Другостепени суд ће одбацити жалбу ако је неблаговремена, што значи ако је поднета по истеку законског рока од 8 односно 15 дана, када је жалбу изјавило лице коме препис решења није достављен. Жалба ће се одбацити и ако је непотпуна, тј. ако се из ње не види против ког решења је изјављена или ако није потписана, након истека рока остављеног жалиоцу да отклони наведене недостатке. Другостепени суд ће одбацити као недозвољену жалбу кад је поднета од неовлашћеног лица или кад је изјављена на решење против кога жалба није дозвољена или кад се подносилац жалбе претходно одрекао односно одустао од жалбе.

Решавајући о жалби другостепени суд ће одбити жалбу као неосновану и потврдити решење регистарског суда ако утврди да је жалба неоснована, а побијано решење правилно и на закону засновано.

Ако је жалба основана, а нема услова за преиначење решења регистарског суда, другостепени суд ће укинати решење регистарског суда и предмет вратити на поновни поступак.

Законом су одређени услови под којима ће другостепени суд преиначити решење регистарског суда. У том случају, ако се решењем другостепеног суда одређује упис, решење другостепеног суда мора садржати и податке који се уписују у судски регистар. Ако другостепени суд преиначи решење регистарског суда о упису и одбије захтев за упис у судски регистар,

³ Чл. 8. Закона о поступку за упис у судски регистар.

регистарски суд ће по службеној дужности или по захтеву лица које за то има правни интерес брисати упис.

Другостепени суд ће преиначити решење регистарског суда ако је регистарски суд погрешно оценио исправе, а решење регистарског суда је засновано искључиво на тим исправама или ако је регистарски суд из чињеница које је утврдио извео неправилан закључак о постојању других чињеница на којима је засновао решење. Исто тако, преиначиће решење регистарског суда, ако је чињенично стање правилно утврђено, а регистарски суд је погрешно применио материјално право, при чему под материјалним правом треба подразумевати и одредбе самоуправних општих аката.

Захтев за заштиту законитости

Захтев за заштиту законитости је ванредни правни лек у поступку за упис у судски регистар који није у довољној мери регулисан.

Према одредби Закона⁴ јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости због погрешне примене материјалног права. Погрешна примена материјалног права постоји кад је примењена погрешна материјално-правна норма или кад је суд погрешно протумачио ту норму или кад је применио норму која је укинута. Погрешна примена материјалног права постоји и ако је суд применио норму која је измењена, а није је применио у важећој садржини.

Јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости и због битних повреда одредаба поступка, које су таксативно набројане у закону.

Због битних повреда одредаба поступка јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости ако је суд био непрописно састављен или ако је у доношењу решења учествовао судија који се по закону мора изузети, односно који је решењем био изузет или ако је, као предлагач, учествовало лице које по закону није овлашћено за подношење предлога. То значи да у ову групу разлога спадају повреде, које се односе на недостатке учесника у поступку или суда.

У другу групу битних повреда одредаба поступка спадају повреде поступка, које се односе на поступање суда. Тако, јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости због битних повреда поступка ако суд незаконитим поступањем није дао могућност учеснику да учествује у поступку или да употребава свој језик и писмо. Сматра се да суд није дао могућност учеснику да учествује у поступку ако је пропустио да изврши достављање или да изврши неку другу радњу која битно утиче на могућност учествовања у поступку као што је нпр. и употреба свог језика и писма у складу са уставом и законом.

⁴ Чл. 66. Закона о поступку за упис у судски регистар.

Трећа група битних повреда одредаба поступка односи се на недостатке решења. Јавни тужилац, у овом случају, може подићи захтев ако решење има недостатака због којих се не може испитати, тј. ако је изрека решења неразумљива или противуречна или ако решење нема разлога или у њему нису наведени разлози о одлучним чињеницама, односно кад о тим чињеницама постоје противречности.

Јавни тужилац може подићи захтев и у једном посебном случају. То се односи на случај ако је у судски регистар уписан субјект уписа, који је већ уписан у судски регистар другог суда, а није спроведен прописани поступак пред тим судом, тј. није брисан упис тог субјекта.

Рок за подношење захтева за заштиту законитости је 60 дана. Тај рок различито се рачуна у зависности од тога да ли се захтев подиже против првостепеног решења против кога није изјављена жалба или против решења донесеног у другом степењу.

Ако јавни тужилац подноси захтев за заштиту законитости против решења донесеног у првом степењу против кога није изјављена жалба, рок од 60 дана рачуна се од дана кад се то решење више није могло побијати жалбом. Против решења донесеног у другом степењу рок од 60 дана рачуна се од дана кад је решење достављено учеснику коме је доцније достављено, односно ако има више учесника, од дана кад је достављено оном учеснику коме је најдоцније достављено.

Законом није регулисано који суд и у ком саставу одлучује о захтеву за заштиту законитости. Полазећи од одредбе Закона о поступку за упис у судски регистар, према којој ако тим Законом није друкчије одређено, у поступку уписа у судски регистар сходно се примењују правила парничног поступка, могло би се закључити да је то врховни суд у републици, односно аутономној покрајини, јер тај суд у већу састављеном од 5 судија одлучује о захтеву за заштиту законитости у парничном поступку.⁵ Међутим, проблем настаје у оним републикама и аутономним покрајинама где судски регистар води суд удруженог рада. Одлучивање редовног суда о одлуци самоуправног суда, макар и по захтеву за заштиту законитости, прелази границе успостављеног уставно-правног односа редовних и самоуправних судова. По нашем мишљењу у том случају о захтеву за заштиту законитости могао би одлучивати само највиши суд удруженог рада у републици односно аутономној покрајини. Поред тога, сматрамо, може се поставити питање уставности одредаба Закона о парничном поступку које прописују надлежност и састав суда, јер се ради о организационим питањима у надлежности и саставу суда, које у складу са својим уставним положајем уређују републике и аутономне покрајине својим законом, а не федерација савезним законом.⁶

⁵ Чл. 17. ст. 2. Закона о поступку за упис у судски регистар и чл. 402, 383. и чл. 44. ст. 3. Закона о парничном поступку.

⁶ Чл. 299. тач. 11. Устава СР Србије; чл. 292. Устава САП Војводине итд.

Брисање уписа

Лице које има правни интерес може поднети регистарском суду захтев за брисање неоснованог коначног уписа, а и регистарски суд може брисати по службеној дужности уписе у случајевима одређеним Законом.

Рок у коме лице које има правни интерес може поднети захтев за брисање неоснованог коначног уписа је 15 дана од дана сазнања за упис, а најдоцније у року од 60 дана од дана извршеног уписа.

Регистарски суд може по службеној дужности покренути поступак за брисање неосновано извршеног уписа најдоцније у року од 2 године од дана уписа. Тиме су отклоњене дилеме у погледу рока у коме регистарски суд може по службеној дужности брисати упис, јер у одредби Закона о удруженом раду није одређен рок.⁷

Регистарски суд брише неосновани упис ако постоји неки од законом одређених разлога.

Регистарски суд брише неосновани упис ако је упис извршен без подношења прописане исправе. При томе треба имати у виду да за поједине уписе подношење одређене исправе може бити прописано законом, али и другим прописом.

Разлог за брисање уписа је и ако се после доношења решења о упису промене прописани или други услови за обављање делатности, односно послова. Ту се свакако мисли на случај да субјект уписа, који је уредно уписан у судски регистар, више не испуњава прописане или друге услове за обављање уписане делатности, односно послова.

Као разлог за брисање неоснованог уписа Законом су предвиђени и други случајеви у којима је упис био недопустив или је доцније постао недопуштен. Који су то случајеви, Законом није ближе одређено.

О намеравању брисању, било по захтеву лица које има правни интерес или по службеној дужности, регистарски суд је дужан да обавести субјект уписа и да му достави захтев за брисање уписа, уколико је захтев поднело лице које има правни интерес. Поред тога, регистарски суд позива субјект уписа да се у одређеном року изјасни и да, по потреби, поднесе прописану исправу.

Регистарски суд заказује рочиште ради утврђивања одлучних чињеница на које позива предлагача, ако је поступак за брисање уписа покренут по његовом захтеву, субјект уписа, а по потреби и друга лица.

Након оцене утврђених чињеница регистарски суд доноси решење о брисању коначног уписа или о обустављању поступка.

Неосновани коначни упис брише се само на основу правноснажног решења, а по правноснажности решења којим се

⁷ Чл. 457. ст. 3. Закона о удруженом раду.

брише неосновани коначни упис регистарски суд обавестиће о томе надлежни орган друштвено-политичке заједнице.

Условни и обавештавајући упис регистарски суд брише по службеној дужности.

Регистарски суд брише, по службеној дужности, упис предбележбе која није у одређеном року оправдана, истеком одређеног рока, а најдоцније у року од 6 месеци од дана уписа предбележбе.

По службеној дужности регистарски суд брише забележбу кад истекне време забране бављења одређеном делатношћу, односно пословима, односно ограничења овлашћења у правном промету и престанак мандата привременог органа, као и друге привремене мере друштвене заштите.

Регистарски суд брише, по службеној дужности, упис делатности, односно послова, кад истекне време за које је дата сагласност за обављање те делатности, односно послова, а давање сагласности је одређено законом.

Ради извршења законске обавезе брисања условних и обавештавајућих уписа по службеној дужности очигледно је да регистарски суд мора уредно водити роковник и друге помоћне књиге и евиденције, које му омогућују да прати и посебно пази на условне и обавештавајуће уписе.

Тужба за утврђење ништавости уписа

Поред жалбе, захтева за заштиту законитости и брисања уписа, упис у судски регистар може се нападати посебном тужбом за утврђење којом се може тражити да се утврди да је упис ништав. Ради сагледавања свих правних средстава којима се може нападати упис у судски регистар анализираћемо и ово правно средство.

Према одредби Закона о удруженом раду⁸ тужбу може поднети лице које има правни интерес да се утврди ништавост уписа као и друштвени правобранилац самоуправљања. Тужба се може поднети у року од 30 дана. Почетак рока се рачуна од дана кад је подносилац тужбе сазнао за разлоге ништавости, али се тужба не може поднети после истека рока од 3 године од дана извршеног уписа.

Тужбом за утврђење ништавости уписа може се тражити да се утврди да је упис ништав ако је упис извршен на основу лажне исправе, ако су у исправи на основу које је извршен упис наведени неистинити подаци, ако је исправа донесена у незаконито спроведеном поступку или ако је незаконитост спроведена радња о којој се подаци уписују у регистар. Поред тога, тужбом се може тражити да се утврди да је упис ништав и ако постоје други законом предвиђени разлози.

Законом о поступку за упис у судски регистар није регулисано који суд је надлежан да одлучује о тужби за утврђење

⁸ Чл. 458. ст. 2. и 3. Закона о удруженом раду.

ништавости уписа. Према нашем мишљењу то је суд одређен републичким односно покрајинским законом, који је надлежан да води судски регистар с тим што по тужби одлучује у редовном а не у ванпарничном поступку. Полазећи од тога да је у Закону употребљен израз „тужба“, има мишљења да по тужби за утврђење ништавости може поступати само редовни суд а не и суд удруженог рада, јер се код суда удруженог рада поступак покреће предлогом.

Сматрамо да је исправно то што Законом о поступку за упис у судски регистар није одређено који суд поступа по тужби за утврђење ништавости уписа, јер се надлежност суда не одређује савезним законом. И из тога произилази да за поступање по тој тужби може бити надлежан само суд одређен републичким односно покрајинским законом. Међутим, остаје чињеница да ни једним републичким односно покрајинским законом, ни о редовним ни о судовима удруженог рада, ово питање није регулисано. Због тога сматрамо да је за поступак по тужби за утврђење ништавости уписа стварно надлежан онај суд који је републичким односно покрајинским законом надлежан да води судски регистар. Такав став заузела је у Војводини, где судски регистар најдуже воде судови удруженог рада, и судска пракса.

Кад је правноснажном пресудом утврђена ништавост коначног уписа, суд који је одлучивао о ништавости уписа дужан је да у року од 15 дана достави регистарском суду ту правноснажну пресуду. Да ли поступак регистарског суда зависи од тога да ли је утврђена ништавост уписа, који има за последицу престанак постојања субјекта уписа или је утврђена ништавост неког другог уписа.

Ако субјект уписа, након утврђене ништавости уписа, по закону престаје да постоји, регистарски суд доноси по службеној дужности решење о упису забележбе о ништавости уписа по правноснажној пресуди и то решење доставља субјекту уписа и надлежном органу друштвено-политичке заједнице, ради доношења решења о отварању поступка редовне ликвидације, односно стављања предлога за отварање поступка стечаја. То значи да се субјект уписа не може брисати ни на основу правноснажне одлуке надлежног суда којом се утврђује ништавост уписа док се не спроведе поступак за престанак субјекта уписа редовном ликвидацијом или стечајем, јер би у противном били оштећени они који су се у правном промету, поступајући савесно, поуздали у податке уписане у регистар.

У осталим случајевима, регистарски суд на основу правноснажне пресуде доноси, по службеној дужности, решење о брисању коначног уписа и доставља га надлежном органу друштвено-политичке заједнице и друштвеном правобраниоцу самоуправљања.

Мр Драгољуб Марковић
заменик окружног јавног тужиоца у Пироту

ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ НАКНАДНЕ НЕМОГУЋНОСТИ ЧИНИДБЕ У ОБЛИГАЦИОНОМ ПРАВУ, КАДА ДУЖНИК НИЈЕ ОДГОВОРАН ЗА НЕМОГУЋНОСТ

І. ПОСЛЕДИЦЕ ПОТПУНЕ НЕМОГУЋНОСТИ

А. Општа правила

Накнадна немогућност испуњења за коју дужник не одговара, ако је потпуна, гаси постојећу обавезу у целини. Ово је општеприхваћено правило у правним системима континенталног права, које су изричито предвиђали и предратни законици, чије су се одредбе примењивале код нас као правна правила до ступања на снагу Закона о облигационим односима. Тако, по пар. 912. СГЗ „ако ствар једна опредељена, на коју се као дужник подвезао пропадне, престаје обавеза сасвим тако, да ни у цени дужник ствар пропалу накнадити дужан није”.¹ По параграфу 1447. АГЗ „ако по ненаданом случају изгине сасвим каква становита ствар, тада се укида свака обавеза и она такођер да се накнади вредност њезина”² ... По члану 623. ОИЗ „кад се дужник подвезао да ће дати или учинити нешто што је засебно одређено па без његове кривице то постане немогуће, тад тако дуг и сам престаје”.³ Закон о облигационим односима прихвата исто правило: „Обавеза престаје кад њено испуњење постане немогуће услед околности због којих дужник не одговара”⁴ (чл. 354).

Престанак обавезе је дефинитиван тако да дужник не мора повериоцу да накнади ни вредност ствари. Из стилизације цитираног члана 354. Закона о облигационим односима произилази да обавеза престаје *ipso iure*, самим наступањем немогућности,

¹ Грађански законик за Краљевину Србију из 1844. (СГЗ)

² Општи аустријски грађански законик од 1811. (АГЗ)

³ Општи имовински законик од 1888. (ОИЗ)

Грађански законици под 1, 2 и 3 објављени су у Зборнику грађанских законика старе Југославије (приредио Михајло Ступар), Титоград 1960.

⁴ Закон о облигационим односима од 30. марта 1978, „Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78.

те да није потребна изјава странака у том смислу нити одлука суда којом би се констатовао престанак обавезе. Пошто обавеза престаје, поверилац не може пуноважно истаћи захтев за испуњење чинидбе коју потражује. „Оно што је немогућно, не може се принудно извршити. Доследно томе, у случају немогућности уговорне чинидбе, без обзира на то да ли је немогућност постојала већ у време закључења уговора — правна правила имовинског права искључују захтев за испуњење обавезе. Ако се, дакле, у току парнице утврди да је испуњење обавезе немогуће, тужбени захтев за испуњење има се одбити”^{4а} Престанком главне обавезе престају и све споредне обавезе, као што су јемство, залога и друге (чл. 295. ст. 2. ЗОО). Уколико би касније чинидба постала могућа, то нема значаја на престанак обавезе, она због тога неће поново настати. Наравно, странке могу, по отпадању немогућности поново закључити уговор и дужник може тим уговором преузети обавезу са истом садржином какву је имала и ранија обавеза која је престала услед немогућности испуњења, али се нова и стара обавеза у овом случају не могу поистоветити, јер нова обавеза има и нови основ (у накнадно закљученом уговору).

Од правила да накнадна немогућност за коју дужник не одговара гаси постојећу обавезу, Закон о облигационим односима предвиђа изузетак код тзв. генеричних обавеза. Наиме, „ако су предмет обавезе ствари одређене по роду, обавеза не престаје чак и кад све што дужник има од таквих ствари пропадне услед околности за које дужник не одговара” (чл. 355. ст. 1). Овакав став објашњава се чињеницом да је код генеричних обавеза дужник увек у могућности да уместо уништених ствари прибави друге ствари истог рода и да њиховом предајом повериоцу испуни обавезу, јер род никада не пропада (*genera non perunt*). Изложено правило примењује и судска пракса. Тако је у решењу Сл. 1010/70. од 24. новембра 1970. године Врховни привредни суд, између осталог, указао да „ако је продавац пољопривредних производа трговинска, а не произвођачка привредна организација суша на његовом ужем подручју не може се сматрати као изванредна непредвиђена околност, односно разлог за раскид уговора, јер је робу био дужан да набави на другој страни”⁵. Исти суд је у пресуди Сл. 1804/67. од 24. новембра 1967. године навео: „Позивање жалбе на узроке због којих тужени није био у могућности да изврши уговор није основано, јер се не ради о доцњи због узрока због којих дужник није одговоран, с обзиром да је салонит могао да набави на другом месту и да своју обавезу из уговора са тужиоцем изврши у уговореном року”⁶.

Треба указати да дужник који је ослобођен од обавезе услед немогућности испуњења, сам сноси штету која је услед тога наступила. Наиме, ако је пропала индивидуално одређена

^{4а} Пресуда Врховног привредног суда П. 283/59. од 2. новембра 1959, ЗСО, књ. 4, св. 3, одлука бр. 525.

⁵ ЗСО, књ. 16, св. 1, одлука бр. 124.

⁶ ЗСО, књ. 13, св. 1, одлука бр. 15.

ствар коју је дужник био обавезан да преда повериоцу, имовински губитак настао пропашћу ствари погађа дужника, према општем правилу *res perit domino*. Друкчије би било само у оним правним системима по којима за пренос својине на ствари није потребан акт предаје већ је довољно само закључење уговора (какав је случај нпр. у француском праву, за индивидуално одређене ствари). По тим правним системима, ако би продата а непредата ствар пропала, из узрока за које дужник не одговара, дужник би се ослободио обавезе да ствар преда повериоцу, али би штета која настаје због пропасти ствари теретила повериоца.

Дужник одређене ствари који је ослобођен своје обавезе услед немогућности испуњења дужан је уступити повериоцу право које је имао према трећем лицу због настале немогућности (чл. 356. 300). На пример, ако је уништена ствар била осигурана, дужник ће бити у обавези да повериоцу уступи примљену накнаду или потраживање накнаде од осигуравача. Ово правило није ново. Оно је предвиђено, на пример, у пар. 281. ГЗ СР Немачке и у пар. 1303. француског Грађанског законика, а примењивано је и у судској пракси. Тако се у нашој старијој правној литератури, у вези са применом изложеног правила, наводи следећи случај из судске праксе: За време рата А је продао Б-у центу зоби по 14 круна. Војна управа одузела је од А зоб и платила му 18 круна по центи. Суд је одлучио да А уступи Б-у добитак од 4 круне „јер није право да А из оштећења Б-а извлачи добит”.⁷ У теорији је истакнуто да је изнето решење исправно само ако би била у питању индивидуално одређена ствар. Ако је предмет престације по роду одређена ствар (какав је овде случај) дужник се не може позивати на немогућност испуњења, јер је у могућности да набави ствар на другом месту и да њеном предајом испуни обавезу.⁸

Поред обавезе предаје сурогата, о чему је напред било речи, дужник који је ослобођен од обавезе услед немогућности испуњења, под извесним условима, може бити и у обавези да повериоцу накнади штету. Наиме, по чл. 268. 300 „уговорна страна која је дужна да обавести другу страну о чињеницама које су од утицаја на њихов међусобни однос, одговара за штету коју претрпи друга страна због тога што није била на време обавештена”. Обавеза обавештавања произилази из начела савесности и поштења из члана 12. Закона о облигационим односима. Према томе, ако је дужник, иако не одговара за немогућност испуњења, могао да предвиди наступање немогућности, а о томе није обавестио повериоца, биће у обавези да повериоцу накнади штету коју он услед необавештености трпи (нпр. имао је трошкове око припремања извршења своје обавезе и сл.).

⁷ Драгољуб Аранђеловић: Основни облигационог права, Београд, 1929, стр. 350.

⁸ Исто.

Б. Посебна проблематика код узајамних уговора

Из особености узајамних уговора произилазе извесна посебна правила у случају немогућности чинидбе једне стране. Тако, код ових уговора поверилац сноси ризик немогућности чинидбе, а дужник — ризик противчинидбе. Ако, на пример, лице А купи у радњи лица Б одређени радиоапарат па радња буде уништена у пожару, без кривице странака, при чему изгори и продати радиоапарат, Б ће бити ослобођен од обавезе и неће бити дужан да било шта учини, али зато неће бити овлашћен ни да захтева исплату купопродајне цене од купца.⁹ Следи, дакле, да дужник који је ослобођен обавезе на чинидбу, нема право ни да захтева противчинидбу од друге стране, уколико за немогућност испуњења није одговорна ни друга страна. Ако би се то дозволило било би нарушено начело еквивалентности код узајамних давања, те би дужник био неосновано обогаћен.

Уколико је дужник примио од повериоца противчинидбу дужан је, на захтев повериоца, вратити примљено, по правним правилима о неоснованом обогаћењу (чл. 137. 300), јер је престао уговор, а тиме и правни основ задржавања примљеног (*condictio ob causam finitam*). Пошто говоримо о немогућности за коју дужник не одговара, дужник се третира као савесни држалац и том чињеницом одређен је обим његове обавезе. Као савесни држалац, наиме, он је дужан да врати оно што представља његово обогаћење, и то у онаквом стању какво је постојало у моменту када је сазнао да се неосновано обогатио. По чл. 214. 300 стицалац без основа, ако је савестан, дужан је вратити плодове и платити затезну камату, и то од дана подношења захтева. Правило је да се враћање врши *in natura*, без обзира да ли су у питању индивидуално или по роду одређене ствари. Странке могу споразумно да утврде други начин еквивалентног давања, а ако то није могуће исплаћује се новчана противвредност. Такав је и став наше судске праксе: „Кад се уговори давање индивидуално одређене ствари на име накнаде за оно што је од друге стране већ примљено, па се то не може извршити, странке треба да утврде други начин еквивалентног давања. Ако то неће или је немогуће, мора се или вратити оно што је једна страна већ дала или се, ако је то немогуће, има надокнадити вриједност учињеног давања”.¹⁰ Исто важи ако је дужник (обогачени) примио од повериоца неку услугу. По неким писцима, када дужник враћа ствар, за употребу ствари није дужан дати накнаду.¹¹ Међутим, има и супротних мишљења — да је стицалац без основа дужан дати накнаду за употребу ствари.¹² Овакав став

⁹ Видети: Wolfgang Fikentscher, *Schultrecht*, 3 Auflage, Берлин, 1975, стр. 197.

¹⁰ Пресуда Савезног суда ГЗЗ 26/76. од 28. 4. 1976, ЗСО, књ. 2, св. 3, одлука бр. 314.

¹¹ Аранђеловић: *Основи облигационог права*, *op. cit.*, стр. 351; Јакшић: *Облигационо право*, Сарајево 1957, стр. 341; Визнер: *Грађанско право у теорији и пракси*, књ. 3, Ријека 1969, стр. 865.

¹² Радишић: *Облигационо право*, Ниш 1974, стр. 372.

образаже се следећим аргументима: Међу плодове у ширем смислу спадају и користи од употребе ствари. Корист коју је дужник стекао употребом ствари, представља такође његово обогаћење, али се природа користи противи враћању, па зато дугује накнаду вредности стечене користи, а не саму корист.

Ако је ствар пропала из узрока за које дужник не одговара, он неће бити у обавези да повериоцу накнади њену вредност, уколико за пропалу ствар од трећег лица није примио накнаду. У противном, у обавези је да износ примљене накнаде преда повериоцу. У случају отуђења ствари уз накнаду, дужник је обавезан да повериоцу преда примљену противвредност.¹³ Ако је ствар отуђена без накнаде не стоји обавеза дужника нити да повериоцу врати ствар (јер је поклонопрималац пуноважно стекао својину на ствари) нити да му накнади њену вредност (јер дужник није више обогаћен).¹⁴ Међутим, извесна законодавства (нпр. параграф 822. ГЗ СР Немачке)¹⁵ признају повериоцу (осиромашеном) право на тужбу из неоснованог обогаћења директно према поклонопримцу (*actio de in rem verso*). Овакво решење прожето је идејом правичности и као такво прихватљиво је и за наше право.¹⁶ У случају да је поверилац од употребе ствари од стране дужника имао и неке користи примењују се правила о пребијању користи и штете (*compensatio lucri cum damno*).

Изложена правила, како је већ напоменуто, важе за савесног дужника. Међутим, дужник који је ослобођен од обавезе услед немогућности испуњења за коју не одговара, могао би се под извесним условима третирати и као несавесна страна. Он је то од момента сазнања за немогућност испуњења своје обавезе, а већ је примио ствар или другу имовинску вредност на име противчинидбе или после сазнања за немогућност прими од савесне друге стране противчинидбу. Ово због тога што он, од тог момента, по правилу, зна да је отпао основ задржавања примљеног. Сходно правилима о неоснованом обогаћењу он се не ослобађа од обавезе према повериоцу ни у случају пропасти ствари услед више силе, те ће морати да накнади повериоцу вредност ствари. Уколико је ствар отуђио без накнаде, усвојена је фикција да је и даље обогаћен, те је у обавези да повериоцу накнади штету.¹⁷ Дужан је да врати све плодове које је добио од ствари као и вредност потрошених плодова и оне плодове које је могао добити али је пропустио да то учини. Несавесни дужник има право на накнаду нужних трошкова које је имао на ствари, а накнада за корисне трошкове му припада само до износа који представља увећање вредности у тренутку враћања (чл. 215. 300). По чл.

¹³ Радишић: Облигационо право, *op. cit.*, стр. 372.

¹⁴ Радишић: Облигационо право, *op. cit.*, стр. 372 и 373.

¹⁵ Немачки грађански законик од 1896 (Грађански законик СР Немачке), Институт за упоредно право, серија Е, преводи страних закона, бр. 52, Бгд 1970.

¹⁶ Радишић: Облигационо право, *op. cit.*, стр. 373; Визнер: Коментар Закона о обвезним (облигационим) односима, Загреб 1978, II књ., стр. 972.

¹⁷ Радишић: Облигационо право, *op. cit.*, стр. 373.

214. 300 несавесни стицалац дужан је да врати стечено без основа и плодове и да плати затезну камату рачунајући од дана стицања. Пошто, како је већ изнето, дужник који је ослобођен обавезе услед немогућности испуњења за коју не одговара, постаје несавесни држалац примљене противчинидбе од тренутка сазнања за немогућност испуњења своје обавезе, треба на основу ширег тумачења члана 214. Закона о облигационим односима, узети да његова обавеза повраћаја настаје, не од дана стицања, већ од дана његовог сазнања за немогућност испуњења.

Већ је било речи о томе да је дужник који је ослобођен од обавезе, дужан да повериоцу уступи право које има према трећем лицу због настале немогућности. Код узајамних уговора предаја сурогата повериоцу односно уступање права на накнаду, представља основ по коме дужник може захтевати од повериоца противчинидбу. Другим речима, поверилац који је примио сурогат, мора извршити своју обавезу према дужнику, јер би у противном била нарушена еквивалентност међусобних давања. Он своју обавезу мора извршити у свему онако како гласи, односно мора гарантовати за уговорени квалитет своје чинидбе. У вези са изнетим, намеће се питање да ли је поверилац дужан да прими сурогат који му нуди дужник или га може одбити и сматрати себе ослобођеним од сваке обавезе с позивом на то да је уговор услед немогућности испуњења престао. Мишљења сам да поверилац не мора примити сурогат. Наиме, продаја сурогата представља уствари само један појавни облик замене испуњења, а до замене испуњења не може доћи без сагласности повериоца (чл. 308. ст. 1. 300). У случају предаје сурогата дужник, по сходној примени члана 308. ст. 2. 300, одговара повериоцу за материјалне и правне недостатке. По чл. 308. ст. 3. 300 поверилац је овлашћен да, уместо захтева по основу одговорности дужника за материјалне или правне недостатке ствари, захтева од дужника испуњење првобитног потраживања и накнаду штете. Међутим, у нашем случају ова алтернатива била би илузорна, јер је првобитна обавеза дужника престала услед немогућности испуњења, па је искључен и захтев повериоца за испуњење те обавезе.

В. Немогућност за коју је одговоран поверилац

Уколико у двостраном уговору немогућност за коју дужник не одговара, наступи из узрока за који је одговоран поверилац, уташена је обавеза дужника (чл. (138. 300). То значи да је искључен захтев повериоца за реално испуњење обавезе дужника, а исто тако и захтев за накнаду штете. Међутим, према истом пропису, обавеза повериоца на противчинидбу није престала, те дужник задржава своје право да и даље захтева од повериоца испуњење његове обавезе. Оваквим решењем није нарушено начело еквивалентности и дужник неће бити обогаћен извршењем обавезе од стране повериоца. Ово због тога што извр-

шење обавезе друге стране (повериоца) у оваквом случају у суштини представља еквивалент за имовински губитак који је претрпео дужник услед немогућности испуњења за коју одговара поверилац. Ако је на пример, дужник био у обавези да повериоцу преда индивидуално одређену ствар па ту ствар, док се налази код дужника, поверилац уништи намерно или из непажње, дужник је оштећен пропашћу ствари, а истовремено је наступила и немогућност испуњења његове обавезе. Извршењем обавезе од стране повериоца само се накнађује губитак у имовини дужника. Члан 138. 300 у ставу 1, међутим, предвиђа да се потраживање оне стране која није одговорна за немогућност испуњења „смањује за онолико колико је она могла имати користи од ослобођења од сопствене обавезе”. Какве је све користи савесна страна могла имати тиме што је ослобођена од обавезе, фактично је питање, те је ствар конкретне процене. Она може имати извесне уштеде у вези са самим предметом чинидбе (нпр. услед ослобођења од обавезе изостали су трошкови поправке ствари) или у вези са начином испуњења (уштеда транспортних трошкова и сл.). Сразмерно смањење потраживања савесне стране за износ користи које је имала услед ослобођења од обавезе, познају и друга права. У основи исто решење, садржано у члану 138. 300, усваја и ГЗ СР Немачке у параграфу 324. Према овом пропису, невиној страни која задржава право на противчинидбу мора се „ставити у рачун”, поред уштеде које је имала услед ослобођења од обавезе и све оно што је злонамерно пропустила да стекне. Из наведених законских решења може се закључити да су она усмерена на то да спрече евентуално неосновано обогаћење савесне стране.

По члану 138. ст. 2. 300 невина страна још је дужна да другој страни уступи сва права која би имала према трећим лицима у вези са предметом своје обавезе чије је испуњење постало немогуће. Ради се о обавези давања сурогата о чему је напред било речи, па важи све оно што је у вези с тим изнето. Да ли ће поверилац примити сурогат ствар је његовог опредељења, али ако га не прими, он то чини на своју штету, јер своју обавезу свакако мора извршити.

II. ПОСЛЕДИЦЕ ДЕЛИМИЧНЕ НЕМОГУЋНОСТИ

А. Раскид уговора у целини

Уколико немогућност за коју није одговорна ни једна страна погађа само један део чинидбе, важи правило да друга страна може раскинути уговор „ако делимично испуњење не одговара њеним потребама” (чл. 137. ст. 2. 300). У вези са овом одредбом поставља се питање да ли је право на раскид уговора препуштено слободном опредељењу повериоца или је везано за постојање извесних објективних мерила. По правним правилима

из предатних прописа, поверилац није био дужан да прими делимично испуњење (параграф 1415. АГЗ). Узансе за промет робом одређују да поверилац може одбити делимично испуњење само под условом „ако сви делови чине једну целину или ако има оправдан интерес да прими испуњење обавезе у целини” (уз. бр. 68).¹⁸ У једној одлуци редовног суда изражен је став да се правило из узансе бр. 68, примењује и у пословима за које не важе опште узансе: „Уместо општег правног правила према коме поверилац није дужан прихватити делимично измирење дуга или на рачун, примењује се, и у правним пословима за које не важе опште узансе, општа узанса бр. 68, према којој је корисник по правилу дужан да прихвати и делимично испуњење обавезе”.¹⁹ Према Закону о облигационим односима (члан 310) поверилац начелно није дужан да прими делимично испуњење. Међутим, ако природа обавезе друкчије налаже, поверилац не може одбити пријем делимичног испуњења. Када ће се овај изузетак применити, ствар је оцене конкретних околности случаја.

Што се тиче самог права повериоца на раскид уговора у случају делимичне немогућности испуњења, нека права остављају повериоцу алтернативу да прими преостали део чинидбе или да тражи раскид уговора,²⁰ док друга, право повериоца да раскине уговор чине зависним од извесних објективних мерил (употребљивост ствари, смањење њене вредности, циљ обавезе, природа уговора).²¹ На основу логичког тумачења цитираног члана 137, произилази да се Закон о облигационим односима определио за друго изнето решење. Наиме, када се у закону каже да поверилац, у случају делимичне немогућности испуњења, може раскинути уговор ако делимично испуњење не одговара његовим потребама, произилази да се овај услов за раскид уговора има оценити према објективним мерилима и да се одлука не може препустити самовољи повериоца. Такво решење било би противно опште израженој тенденцији у праву да уговори остану на снази и да се не дозволи њихово олако раскидање. Прихватајући овакав став, неки аутори основано истичу да је дужник овлашћен да оспори избор повериоца за раскид уговора и да захтева да суд одлучи о томе да ли поверилац заиста нема оправдани интерес да прими делимично испуњење.²²

¹⁸ Опште узансе за промет робом, „Службени лист ФНРЈ”, бр. 15/1954.

¹⁹ Одлука Окружног суда Мурска Собота Гж. 101/69 од 26. маја 1969, ЗСО, књ. 14, св. 4, 1969, одлука бр. 472.

²⁰ Др Младен Драшкић: Обавезе продавца према унификованим прописима о међународној купопродаји, Институт за упоредно право, Београд 1966, стр. 133 — чл. 8. ст. 2. америчког Јединственог закона о купопродаји добара, пар. 2—616 америчког Јединственог трговинског закона.

²¹ В. пар. 426. Законика међународне трговине ЧСР, из 1963. Институт за упоредно право, серија Е, бр. 40, преводи страних закона, Београд 1965.

²² Дејан Живковић: Немогућност испуњења уговора, реферат за саветовање под називом „Уговорно и одштетно право по Закону о облигационим односима”, одржано у Крагујевцу од 30. октобра до 1. новембра 1978. године, стр. 10.

Друго питање тиче се времена у коме поверилац може раскинути уговор. Наравно, он ово своје право не може користити ако није сазнао за делимичну немогућност испуњења обавезе дужника. Његово сазнање за ову околност не може се претпоставити, те треба узети да је дужник, према начелу савесности и поштења, дужан да повериоца одмах по своме сазнању за делимичну немогућност, а најкасније до рока доспелости своје обавезе, обавести о насталој немогућности. Уколико то не учини, дужник ће морати да повериоцу накнади штету коју он услед необавештавања трпи. Поверилац се може изјаснити о свом избору одмах по сазнању за немогућност. Међутим, кад обавеза буде доспела он је дужан да дужника без одлагања и на поуздан начин обавести о свом избору. Ова обавеза повериоца произилази из начела савесности и поштења као и из аналогне примене члана 130. ЗОО, који говори о обавези повериоца да обавести дужника да раскида уговор.²³

Ако се уговор раскине у целини услед делимичне немогућности испуњења, обе стране су ослобођене од својих обавеза (чл. 132. ЗОО). Ако је једна страна извршила уговорну обавезу, потпуно или делимично, има право да тражи повраћај датог јер не постоји правни основ да друга страна задржи примљено. Међутим, у случају раскида, поверилац не би имао право да тражи накнаду штете због неиспуњења дужникове обавезе. Ово због тога што дужник није скривио делимичну немогућност, а за то што поверилац није примио могући део чинидбе, дужник не може бити одговоран.

Б. Правни положај странака кад уговор није раскинут

Уколико поверилац не раскине уговор, он остаје на снази, а поверилац има право да захтева сразмерно смањење своје обавезе. Уколико поверилац није испунио своју обавезу, он је дужан да је изврши само у сразмери са могућим делом дужникове обавезе. Ако је поверилац у потпуности извршио обавезу, има право да тражи повраћај датог у одговарајућем делу, по правним правилима о неоснованом обогаћењу. Изузетак од овог правила постоји код куповине „бутуре“. У случају овакве куповине, кад једна половина ствари пропадне без кривице продавца, купац мора примити преостале ствари а продавцу платити пуну накнаду, што аналогно важи за уговор о размени.²⁴ Овакво решење објашњава се тиме што код уговора о купопродаји „бутуре“ купац купује ствари онакве какве су без мерења и бројења и без обзира на њихов квалитет.²⁵ Уколико је дужник за вредност чинидбе у делу у коме је постала немогућа, примио накнаду или потраживање накнаде, дужан је то предати повериоцу.

²³ Исто, стр. 9.

²⁴ Аранђеловић: Основи облигационог права, *op. cit.*, стр. 144.

²⁵ Богдан Лоза: Облигационо право (посебни дио), Сарајево 1961, стр. 49.

Ако поверилац прими сурогат а уз то и могући део чинидабе, дужан је да изврши своју обавезу у целини, јер би се у противном неосновано обогатио. Најзад, у погледу правних односа који настају између странака у случају делимичне немогућности испуњења за коју не одговара ни једна страна, важи аналогно све оно што је речено у вези са потпуном немогућношћу испуњења.

Ако је, међутим, делимична немогућност испуњења настала из узрока за који је одговоран поверилац, он неће имати право да раскине уговор, без обзира да ли делимично испуњење одговара његовим потребама. Обавеза дужника сразмерно се гаси, али уговор остаје и поверилац је дужан да своју обавезу изврши у целини. И овде, из одговарајуће примене чл. 138. ст. 2. ЗОО, произилази да се обавеза повериоца може смањити за онолико колико је дужник могао имати користи од делимичног ослобођења од обавезе (уштеда транспортних трошкова, нпр.). Међутим, и у овом случају важи правило да је дужник, уколико је добио накнаду од трећег лица (сурогат) или потраживање накнаде (нпр. од осигуравајуће организације) дужан то уступити повериоцу. У случају пропасти сурогата из узрока за које дужник не одговара, важи оно што је већ изнето код обраде потпуне немогућности испуњења.

Михајло Галкановић
судија Вишег суда у Сомбору

СРЕДСТВА И ПРЕДМЕТИ ИЗВРШЕЊА У ПОСТУПКУ НАМИРЕЊА НОВЧАНИХ ПОТРАЖИВАЊА

І. Средства извршења

Извршење ради наплате новчаног потраживања представља вид остварења повериоачевог права на намирење. Као и кад је у питању намирење неновчаних потраживања, тако и у овом случају непосредна реализација повериоачевог права могућа је само применом одговарајућег средства или средстава извршења. Средства извршења представљају диференцирана поступања суда која непосредно конкретизују могућности различитих захвата у имовини дужника. У случају намирења новчаних потраживања остварљивост ових могућности одређена је разноликошћу садржине одређених права у имовини дужника, која истовремено имају и свој новчани израз. Када се ради о оваквим извршењима, такве врсте права у имовини дужника Закон о извршном поступку (у даљем тексту ЗИП) подразумева и разликује:

— *Право својине* на покретним или непокретним стварима, тј. друго одговарајуће право уколико су ствари у друштвеној својини,

— *Потраживања* на новчани износ или на предају — испоруку покретних ствари, одн. предају непокретности,

— *Друга имовинска или материјална права* (патенти, техничка унапређења, плодоуживања или слична права),

— *Средства* на рачуну код СДК.

Како ова права имају свој новчани израз, то ће захват било којег права увек водити адекватном намирењу. Садржина имовине дужника, према томе, одређује на колико начина ће специфичним поступањем суда повериоачево право на намирење новчаног потраживања моћи бити и остварено.

Полазећи од оваквих схватања ЗИП разликује следећа средства извршења:

1. продаја покретних ствари
2. продаја непокретности

3. пренос новчаног потраживања
4. пренос потраживања које гласи на предају — испоруку покретних ствари или предају непокретности, уз истовремену и продају тих ствари

5. уновчење других имовинских или материјалних права

6. пренос средстава која се воде на рачуну код СДК.

Обзиром на заштиту друштвених интереса, а осим уколико се не ради о случају да је у питању извршење на непокретности у друштвеној својини, а када поверилац може предлагати продају овакве непокретности само ако је претходно исцрпео могућности наплате потраживања на новчаним средствима дужника које овај има на рачуну код СДК, одн. на његовим другим покретним стварима или правима, — по ЗИП-у, повериочев положај у погледу могућности иницирања примене прописаних средстава извршења, у начелу, није ничим ограничен. Када је то потребно поверилац, наиме, може предлагати и постићи примену и више средстава извршења, што је и разумљиво, јер је сврха извршног поступка у погледу намирења повериочевих потраживања уопште, у првом реду опредељена повериочевим правом на потпуно намирење односног потраживања.

II. Предмети извршења

Примена средстава извршења у остварењу реализације повериоцевог права на намирење новчаног потраживања истовремено опредељује и непосредно конкретни захват у имовини дужника. Да би остварио своје право поверилац мора одређено опредељење средствима извршења усмерити и на конкретно право (или права) одговарајуће врсте имовине дужника. Тек тако успостављен однос води непосредно намирењу његовог потраживања, када истовремено захваћено право дужникове имовине постаје предмет извршења.

Конкретни захват права подразумева, према томе, захват права из имовине дужника, а не и права трећих лица. Вођење извршног поступка због тога, по правилу, не делује на права трећих лица, одн. уколико и делује, тај утицај битно не захвата постојећа права или правне односе. Тако, продајом стана или зграде у којој се стан налази лицу које је носилац станарског права, то право не престаје, но ако станбене просторије нису оптерећене станарским правом, право становања не престаје, јер се затечени однос преображава у однос који постоји између сопственика стана и закупца стана. Продаја пословне зграде или пословне просторије такође не утиче на постојећи закуп, јер нови купац само ступа у права и обавезе продавца. Продајом непокретности, надаље, не гасе се ни стварне службености а ни личне службености или стварни терети који су у земљишној књизи уписани пре заложних поверилаца и права на намирење повериоца по чијем је предлогу одређено извршење. Продаја непокретности може бити без дејства на права лица носилаца

личних службености и стварних терета стечених после уписа у земљишну књигу права заложних поверилаца и права на намирење повериоца по чијем је предлогу одређено извршење, но само под претпоставком да су се њихови носиоци и купац о томе споразумели. Штитећи у пуној мери права и правне односе трећих лица ЗИП ипак, с обзиром на природу примене одговарајућих средстава извршења у одређеним случајевима, омогућава или прописује захват права из имовине и трећих лица. Тако, код продаје покретних ствари дужника а где треће лице има сусвојину са уделом мањим од половине њене вредности, реализација примењеног средства извршења обухватиће и право из имовине трећег лица. Надаље, ако је заложно право укњижено на непокретности, а купац непокретности и заложни поверилац нису што друго уговорили, — оно се гаси даном правоснажности решења о предаји непокретности купцу иако заложни повериоци нису у потпуности намиреени. Без обзира на ове изузетке, другим одговарајућим одредбама, ЗИП оваквим трећим лицима пружа адекватну заштиту и омогућује остварење оних права која су у суштини до тада и имали.

По правилу, предмет извршења може бити свако право из имовине дужника, под условом да оно може имати свој новчани израз. Код овога ипак постоје изузеци. Право у дужниковој имовини, поред тога што заснива постојање неког дужниковог интереса, истовремено, у неким случајевима може оправдавати постојање и одређеног друштвеног интереса. Могућност захвата сваког права у дужниковој имовини тада би значило истовремено и могућност повреде или угрожавања и тих друштвених интереса. Нужност заштите таквих друштвених интереса намеће оправдано потребу конституисања ограничења повериоачевог права на намирење и то управо у оној мери у којој је дужниково право засновано постојањем и одређеног друштвеног интереса. Иако стога по правилу свако право дужникове имовине може бити предмет извршења, ипак у случајевима када је могућност повериоачевог намирења на неким правима дужникове имовине у потпуности или делимично ограничена, та права у мери колико је изражена недопуштеност извршења, стога нису и не могу бити предмет извршења. Да ли ће неко такво право из имовине дужника моћи у потпуности или делимично бити предмет извршења, није међутим ствар оцене суда или понашања којег од учесника поступка. Одговарајућим одредбама ЗИП напротив претпоставља законско нормирање таквих ситуација и случајева, па ће стога одређени предмет извршења бити у потпуности или делимично изузет од извршења само ако је то тако ЗИП-ом или којим другим законом предвиђено.

Опредељена заштитом одређених друштвених интереса, институција изузимања одн. ограничења могућности вођења извршења на одређеним предметима извршења, одредбама ЗИП-а непосредно је уткана у све оне односе могућности остварења повериоачевог права на намирење, а где би могли бити повређени или угрожени интереси наше друштвене заједнице.

По ЗИП-у то су одређени случајеви кад су у питању извршења на правима у имовини стране државе код нас, на правима у имовини грађана и удружења грађана, те коначно на правима или средствима у друштвеној својини.

Ad. 1. Кад је у питању извршење на имовини стране земље у нашој земљи, искључена је могућност вођења извршења без претходне сагласности савезног органа надлежног за послове правосуђа, осим ако је страна држава изричито пристала на извршење.

Ad. 2. а) Кад је у питању извршење на правима у имовини грађана, треба имати у виду да поред таксативно побројаних недопуштености извршења на појединим предметима у случају примене одређених средстава извршења (продаја непокретности, продаја покретних ствари, пренос новчаног потраживања), постоји и одређена општа искљученост могућности вођења извршења предвиђена у чл. 5. То значи да када је у питању продаја покретних одн. непокретних ствари предмет извршења нису они предмети предвиђени у чл. 71 одн. 152, а кад је у питању пренос новчаног потраживања, наведени у чл. 92 и 93, док без обзира о којој се примени средстава извршења ради, предмети извршења нису они одређени на начин како је то предвиђено у чл. 5.

б) Кад је у питању извршење на правима у имовини удружења грађана онда без обзира које средство извршења се примењује, недопуштеност извршења ће постојати ако се оно води на стварима и правима која су услов за вршење њиховог рада односно задатака (чл. 6. ст. 2).

Ad. 3. Друштвена својина као основа удруженог рада опредељује непосредно његову како природну тако и друштвену заснованост.

Ако су средства друштвене својине у функцији природне заснованости удруженог рада односно, ако су она таква због посебне друштвене заштите и начина коришћења, онда је у таквим случајевима на њима искључена могућност вођења извршења. У чл. 188 ово је и прописано а када се истиче да предмет извршења не могу бити ствари ван промета а као ни рудна блага и друга природна богатства.

Ако су у питању средства друштвене својине која опредељују друштвену заснованост удруженог рада онда обзиром на функцију и карактер коју она имају унутар остварених облика друштвене интеграције удруженог рада, недопуштености извршења постоје у следећим случајевима:

а) Кад су она у виду објекта, наоружања и опреме намењених народној одбрани државној и јавној безбедности и друштвеној самозаштити одн. средства, сировине и полупроизводи намењени производњи за потребе наоружања и опреме народне одбране, државне и јавне безбедности и друштвене самозаштите, — у функцији потреба народне одбране државне и јавне безбедности;

б) Кад су она у виду ствари и права друштвено-политичке заједнице и њихових органа, организације удруженог рада и друге самоуправне организације и заједнице, друштвено-политичких организација и друштвених организација, — у функцији обезбеђења услова обављања њихових задатака односно рада;

в) Кад су она у виду пољопривредног земљишта, шума и шумског земљишта, пословних зграда и пословних просторија које одговарајуће организације удруженог рада или друге организације зависно о којем средству се ради искоришћавају у привредне сврхе, њиме газдују, користе у научно-истраживачке сврхе или за вршење пословне делатности односно задатака, — у функцији неопходног задовољења вршења њихових одговарајућих делатности односно задатака;

г) Кад су она у функцији средстава заједничке потрошње организација удруженог рада и другог корисника друштвених средстава односно у функцији средстава за заједничке потребе војних лица и грађанских лица на служби у ЈНА, сем за обавезе које су настале из пословања тим средствима, а као и у вези њихове набавке одржања и употребе;

а) Кад су она у виду новчаних средстава друштвено-политичке заједнице односно њеног органа на рачуну код службе друштвеног књиговодства или на динарској вредности девизних средстава које та заједница односно орган имају на девизном рачуну код банке, — у функцији задовољења неопходног обављања њихових основних задатака;

б) Кад су она у виду потраживања друштвено-политичке заједнице и њених органа у иностраној валути, — у функцији задовољења неопходног обављања њихових основних задатака;

е) Кад су она у виду потраживања друштвено-политичких заједница и самоуправних интересних заједница по свом карактеру допринос и порези и друге дажбине;

ж) Кад су она у виду покретних ствари корисника друштвених средстава који није организација удруженог рада која врши привредну делатност, — у функцији задовољења неопходног обављања њихове делатности односно задатака.

Уколико не постоји искључење или ограничење могућности вођења извршења на појединим предметима извршења, а сем случаја кад је у питању извршење на покретним стварима и правима дужника који је основна организација удруженог рада која обавља привредну делатност, на којима поверилац само у оквиру прописаних покретних ствари и права и по одређеном редоследу може водити извршење (чл. 210), — поверилац је слободан у избору и предлагању предмета извршења а кад је то потребно за намирење његовог потраживања.

III. Законитост примене средстава и предмета извршења

Извршни поступак ради намирења новчаних потраживања поред тога што води остварењу повериоачевог права, истовремено међутим, представља и принуду. Заправо тек принудним

захватањем одређених права у имовини дужника поверилац остварује могућност одговарајућег намирења. Но, примена принуде по правилу дужника доводи у положај трпљења одговарајућих неповољности, штете и сл. (трошкови извршног поступка, продаја ствари испод тржишне вредности итд.). Вођење поступка стога нужно намеће и питање заштите интереса дужника. Интерес дужника може бити заштићен само онда ако се извршење одређује и спроводи са што мање неповољности за њега. Отуда регулисање и обезбеђење мере потребе примене одговарајуће принуде средствима и предметима извршења, исто тако представља основу овог поступка, због чега не би могла бити прихваћена таква поступања која не би водила рачуна о томе каква или колика неповољност се дужнику наноси. Колико би била незаконита ограничења слободе повериоца у избору и примени одговарајућих средстава и предмета извршења, толико би било незаконито и поступање које не би водило рачуна о мери и карактеру примењене принуде.

Однос регулисања мере потребе примене одговарајуће принуде према дужнику ЗИП успоставља одредбом чл. 4 која прописује да се извршења ради остварења новчаног потраживања могу одредити и спровести само у обиму који је потребан за намирење тог потраживања. Непосредна примена ове одредбе ЗИП — а обезбеђена је поступањем суда било по службеној дужности или на интервенцију дужника (чл. 29, 75, 143) у виду аката редукције или супституције средстава и предмета извршења, код чега се ипак мора имати у виду да само брижљива и темељита испитивања потребних чињеница могу дати правилна и законита решења. Колико наиме неповољности могу причинити претерана захватања имовине дужника, исто тако неповољност могу нанети и недовољни захвати те имовине (трошкови извршног поступка и сл.). У изложеном поступању судови због тога морају бити и обазриви а да би се спречила опасност супротних ефеката у односу на предузете радње у поступку.

КРИВИЧНО ПРАВО

Покушај кривичног дела убиства приликом кога је оштећеној нанета тешка телесна повреда разликује се од кривичног дела тешке телесне повреде по садржини умишљаја, јер се умишљај код покушаја кривичног дела убиства односи на лишавање живота, док се код кривичног дела тешке телесне повреде односи на повређивање оштећене.

Из образложења:

Неосновано се у жалби браниоца оптуженог износи да код оптуженог није постојао умишљај да оштећену лиши живота, јер из целокупно утврђеног понашања оптуженог критичном приликом, а посебно из чињенице да је у физичком нападу на оштећену оптужени користио жељезне виле и дрвену дршку тих вила, као и обзиром на тежину, број и локацију повреда које је оптужени задао оштећеној ударајући је парощицама жељезних вила а након ломљења и дрвеном дршком тих вила у пределу главе, првостепени суд је правилно утврдио да је оптужени при свему томе морао знати да таквим својим радњама може изазвати смрт оштећене, на чега је и пристао. На овакав закључак, и по оцени овога суда, несумњиво упућује баш оваква изузетна упорност оптуженог у наносењу повреда оштећеној опасним оруђем подобним да проузрокује тешка телесна оштећења која могу довести и до смртне последице, и то у пределу главе, дакле виталног органа, и поред тога што оштећена није пружала отпор оптуженом.

Из наведеног произилази да се умишљај оптуженог није односио на повређивање, већ на лишавање живота оштећене, па се због тога не ради о кривичном делу тешке

телесне повреде из чл. 34, ст. 1. КЗВ, већ о покушају убиства из чл. 28, ст. 1. КЗВ у вези са чл. 19. КЗЈ.

(Врховни суд Војводине, пресуда посл. бр. Кж. 346/81 од 8. децембра 1981)

*

Злонамерно и неистинито приказивање друштвено-политичких прилика у земљи и пред једним лицем садржи сва обележја кривичног дела непријатељске пропаганде из чл. 133, ст. 1. КЗЈ.

Из образложења:

Оптужени је у више наврата у одвојеном разговору са сведоцима неистинито и злонамерно приказивао друштвено-политичке прилике у земљи, услед чега се неосновано жалбом браниоца оптуженог напада првостепена одлука због повреде кривичног закона из разлога што се кривично дело непријатељске пропаганде може извршити само ако се инкриминисане речи истовремено изговоре пред више лица. Сама чињеница да је оптужени инкриминисане речи изговарао појединачно сваком сведоку, не искључује постојање овог кривичног дела, пошто за извршење овог кривичног дела није потребна јавност, јер се оно може извршити и у ужем кругу па и у разговору са једним лицем.

(Врховни суд Војводине, пресуда посл. бр. Кж. 340/81 од 2. децембра 1981)

*

Убиство извршено због нерашчишћених имовинских односа не представља убиство из ниских побуда.

Из образложења:

У првостепеној пресуди је утврђено да је оптужени лишио живота оштећене због нерашчишћених имовинских односа око тога коме ће припасти плодови са 2 кј. земље, и ово је утврђено као мотив убиства који је квалификован као ниска побуда.

Кривично дело убиства извршено са умишљајем врши се најчешће и по правилу из неке побуде. Међутим, да би се таква побуда могла сматрати „ниском побудом“, због чега би конкретно дело попримило тежи — квалификован облик, то је неопходно да побуда због које је убиство извршено представља такву појаву, тежњу или манифестацију која се и објективно мора третирати као ниска. Тога по оцени овог суда у конкретном случају нема. Истина је да се и у овом случају убиства због нерашчишћених имовинских односа, ради о побуди коју друштво може и треба негативно да оцени, али та побуда ипак по свом карактеру и интензитету није таква какву има у виду Кривични закон када за њу као ниску побуду предвиђа могућност изрицања најтеже казне и када ово дело и по висини казне изједначаје са осталим облицима најтежих убиства предвиђених у ст. 2. чл. 28. КЗВ.

Стога је у том делу жалба уважена и првостепена пресуда преиначена тако што су радње оптуженог описане у изреци првостепене пресуде квалификоване као два кривична дела убиства из чл. 28. ст. 1. кажњива по ст. 3. чл. 28. КЗВ.

(Врховни суд Војводине, пресуда посл. бр. Кж. 220/81 од 16. децембра 1981)

*

Ванбрачни друг осуђеног није овлашћен да у његову корист поднесе захтев за ванредно ублажавање казне.

Из образложења:

У смислу чл. 413. Закона о кривичном поступку захтев за ванредно ублажавање казне могу поднети јавни тужилац, осуђени и његов бранилац, као и лица која су овлашћена да изјаве жалбу против пресуде у корист оптуженог, а која су предвиђена у чл. 360. ЗКП. Како у смислу чл. 360. ЗКП није предвиђена могућност да ванбрачна супруга изјави жалбу у корист оптуженог, то овај суд налази да је у овом конкретном случају захтев поднесен од лица које није овлашћено на подношење захтева.

(Врховни суд Војводине, решење пос. бр. Кзв. 788/81 од 14. јануара 1982)

Изричући осуђеном меру безбедности из чл. 66. КЗЈ као забрану вршења позива или самосталне делатности или дужности везаних за располагање, коришћење, управљање, руковођење или чување друштвене имовине, дакле без навођења одређеног позива, самосталних делатности или дужности на које би се она односила, услед чега се ни не може извршити, првостепени суд је учинио повреду кривичног закона на штету осуђеног из чл. 365. став 1. тач. 5. ЗКП у вези чл. 66. КЗЈ.

Из образложења:

Није на закону основана овако изречена мера безбедности осуђеном, јер мера безбедности таквог садржаја није предвиђена у Кривичном закону. Наиме, чл. 66. КЗЈ предвиђа забрану вршења одређеног позива, одређене самосталне делатности, свих или неких дужности везаних за располагање, коришћење, управљање или руковођење друштвеном имовином или за чување те имовине итд. а првостепени суд је осуђенима овом мером безбедности забранио вршење позива или самосталне делатности или дужности везаних за располагање, коришћење, управљање, руковођење или чување друштвеном имовином итд.

Према томе, изречена мера безбедности није конкретизована, јер

из ње не произилази на чега се донета забрана односи тј. на који се позив, самосталну делатност, поједине или све дужности та забрана односи, као и да ли се иста односи појединачно или скупно на располагање, коришћење, управљање или руковођење друштвеном имовином или на чување те имовине, тако да је због тога ова мера безбедности донета на штету осуђених и као таква се не може извршити.

Наведено указује да првостепени суд није имао законско овлашћење да осуђенима изрекне меру безбедности наведеног садржаја, а како је и поред тога првостепеном пресудом осуђенима изрекао такву меру, то је првостепеном пресудом учинио повреду кривичног закона из чл. 66. КЗЈ у вези чл. 365. ст. 1. тач. 5 ЗКП-а.

(Врховни суд Војводине, Пресуда КЗЗ 7/80 од 20. августа 1980)

*

Оптужница оштећеног као тужиоца, која је у конкретном случају, стала на правну снагу одбијањем приговора, не може се мењати, сем на главном претресу након изведених доказа у смислу чл. 337. став 1 ЗКП, јер би њеном изменом у интервалу од стајања на правну снагу до главног претреса, било повређено право оптуженог на приговор.

Из образложења:

У вези са овим се указује да је оптужница оштећеног као тужиоца од 11. марта 1980. године, стала на правну снагу даном одбијања приговора, а то је 31. март 1980. године. Међутим, измењена оптужница је поднета 12. априла 1980. године дакле након ступања на правну снагу оптужнице од 11. марта 1980. године. На главном претресу тужилац (оштећени као тужилац) може прочитати само ону оптужницу која је стала на правну снагу, а не неку другу, јер тиме би се омогућило изигравање права подношења приговора против оптужнице, с тим, што је тужиоцу (оштећеном као тужиоцу) омогућено да мења или проширује оптужницу само на глав-

ном претресу након изведених доказа (члан 337. ст. 1. ЗКП).

(Врховни суд Војводине, Решење Кж. 372/80 од 4. новембра 1980)

*

У случају када је осуђеном у поступку помиловања замењена изречена казна блажом казном и када је изречена казна делимично ублажена у поступку ванредног ублажавања казне врши се сабирање времена за које је помиловањем замењена изречена казна блажом казном са временом за које му је у поступку ванредног ублажавања казне делимично ублажена казна.

Под напред наведеним условима се у поступку из чл. 136. ЗКП доноси решење којим се утврђује остатак изречене казне који се добија када се од изречене казне одбије збир времена за које је помиловањем осуђеном смањена изречена казна блажом казном и времена за које је осуђеном делимично ублажена казна у поступку ванредног ублажавања казне.

Из образложења:

Институт помиловања и ванредног ублажавања казне заснивају се на различитим правним основама, што има за даљу последицу, да се у случају њиховог успеха у корист осуђеног њихови резултати не могу потирати, без обзира што је у конкретном случају постојала иста чињенична подлога на основу које је у поступку помиловања замењена изречена казна блажом казном и на основу које му је у поступку ванредног ублажавања казне делимично ублажена казна. Помиловање је по својој правној природи акт милости док је ванредно ублажавање казне судски акт којим се ублажава казна због нових околности, услед чега једна те иста чињеница, или чињенице, по својој природи могу бити истовремено разлог и за помиловање и за ванредно ублажавање казне. Друга разлика између одлуке о ванредном ублажавању казне и помиловања се састоји у томе што ванредно ублажавање казне даје суд у судском поступку док помиловање даје надлежни орган који се не налази у саставу

правосудних органа, дакле разлика се своди на то да је ванредно ублажавање казне судски акт и да је помиловање вансудски акт. Обе наведене разлике су разлог да се врши одузимање збира времена за које је осуђеном помиловањем замењена изречена казна блажом казном са временом за које му је изречена казна делимично ублажена у поступку ванредног ублажавања казне, и да се тај збир одузима од казне изречене у правноснажној пресуди којом је осуђени оглашен кривим када у поступку помиловања или ванредног ублажавања казне надлежни органи нису знали да је осуђеном помиловањем замењена изречена казна блажом казном, или обрнуто, да му је делимично убла-

жена казна у поступку ванредног ублажавања казне.

Казна изречена у правноснажној пресуди којом је осуђени оглашен кривим није извршива зато што је помиловањем замењена изречена казна блажом казном и што му је та иста казна делимично ублажена у поступку ванредног ублажавања казне, услед чега се по напред наведеним условима у поступку из чл. 136. ЗКП мора утврдити остатак изречене казне који није обухваћен помиловањем и ванредним ублажавањем казне.

(Став Кривичног одељења Врховног суда Војводине заузет на седници од 29. марта 1982)

(Приредио: Мирослав Задјелар)

ЗАКЉУЧЦИ

СА САВЕТОВАЊА „ОСТВАРИВАЊЕ УСТАВНОСТИ И ЗАКОНИТОСТИ У СФРЈ”

На Саветовању које је организовао Савез удружења правника Југославије на тему „Остваривање уставности и законитости у СФРЈ”, одржаном у Београду 5. и 6. маја 1983. године, уз учешће правника из целе земље, на коме је уводну реч дао председник Скупштине СФРЈ, друг Раиф Диздаревић, размотрени су улога, значај и даљи задаци правника и правничких организација Југославије и других друштвених фактора на учвршћивању уставности и законитости.

Полазећи од поднетих реферата, саопштења и дискусије, учесници Саветовања су истакли:

— Да је принцип уставности и законитости један од темељних принципа нашег уставног система, друштвено-политички и правни израз идејних опредељења и гаранција остваривања друштвених, економских и политичких односа који су утврђени у уставу и закону.

— Да је остваривање уставности и законитости неопходна претпоставка заштите социјалистичких друштвених односа заснованих на друштвеној својини средстава за производњу и самоуправљању радних људи, политичког система и других основних друштвених вредности, за обезбеђивање услова за даљи несметани развој нашег самоуправног социјалистичког друштва, као и значајан допринос у превазилажењу одређених друштвених противречности и тешкоћа.

Полазећи од констатације да су у досадашњем развоју постигнути значајни резултати (кодификација бројних области друштвених односа, увођење нових институција којима се штите самоуправна права и друштвена својина), на Саветовању је истакнуто да је и даље потребно улагати напоре да се још доследније примењују начела уставности и законитости, да се отклањају недоследности у примени и да се још енергичније сузбијају појаве кршења закона.

Саветовање подвлачи актуелност и значај опредељења која су изражена у досадашњим правним и друштвено-политичким документима (резолюцијама, односно закључцима XI и XII конгреса СКЈ, III и IV седнице ЦК СКЈ, Председништва СФРЈ, Скупштине СФРЈ, и других).

Запажања о појавама непоштовања уставности и законитости илустрована су примерима и на овом саветовању.

Сложена друштвено-економска ситуација у земљи, експресне националистичке појаве и испади у појединим срединама, поред осталих фактора, утицали су да се одређене негативне појаве, а посебно оне које се манифестују у виду кршења законитости и деликата којима се напада

друштвена својина и постојећи друштвено-економски односи, последњих година оштрије испољавају, што указује на потребу, која се јавља и као захтев свих свесних друштвених снага и читаве заједнице, да се појача борба за остваривање, учвршћивање и јачање уставности и законитости и социјалистичког морала у свим срединама и у свим областима друштвеног живота.

I

Имајући у виду да је борба за остваривање уставности и законитости право и обавеза свих радних људи и грађана, организација удруженог рада и других самоуправних организација и заједница, друштвено-политичких заједница и њихових органа, а посебно контролнонадзорних, правосудних и других органа чији је непосредни задатак заштита уставности и законитости, учесници Саветовања

П О З И В А Ј У

све правнике Југославије и удружења правника:

1) Да у оквиру јединственог система друштвене самозаштите, заједно са свим друштвеним субјектима улажу даље напоре за доследно спровођење закона и других прописа и за отклањање услова и узрока који погодују јављању друштвено штетних и несамоуправних појава и партикуларистичких понашања, а за јачање друштвене свести, одговорности и социјалистичког морала, што ће допринети стварању такве друштвене климе у којој ће такве појаве бити онемогућене или сведене на најмању меру.

2) Да се енергично супротставе свим видовима кршења уставности и законитости и норми социјалистичког морала, непоштовања друштвених договора и самоуправних споразума и свим другим девијантним појавама којима се нападају или угрожавају уставом и законом утврђени односи и заштићене друштвене вредности, што треба да је дужност и морална обавеза сваког чиниоца и члана друштвене заједнице.

3) Да систематски и континуирано предузимају мере у циљу сталног остваривања и јачања уставности и законитости, као њихово трајно опредељење и стални облик деловања.

4) Да се више ангажују у давању иницијатива за заштиту уставности и законитости, чиме ће допринети успешнијем и потпунијем остваривању функције уставних судова у обезбеђивању уставности и законитости.

5) Да развију и јачају самоуправно право као део нашег укупног права, чије је место у правном систему од посебног значаја за уређивање самоуправних односа у друштву. У том смислу дужност је правника који раде на стварању и примени самоуправног права да га даље развијају и боре се за изналагање решења која одговарају значају самоуправљања у друштвено-економском и друштвено-политичком уређењу друштва и доследну примену самоуправног права.

6) Правници у органима откривања и гоњења и правосудним органима треба да се у пуној мери ангажују и доследно и ефикасно извршавају своје задатке, како на пољу сузбијања криминала и других друштвено штетних појава, тако и на пољу превенције у циљу спречавања да до одређених друштвено штетних појава и понашања дође, развијајући разне форме контаката и сарадње са појединим друштвеним субјектима, имајући у виду да најзначајнију улогу у борби против незаконитих и других друштвено штетних појава и понашања имају радни људи и грађани, организације удруженог рада и друге самоуправне организације и заједнице, њихови органи самоуправљања, друштвено-политичке организације у њима и остали самоуправни фактори, у првом реду унутрашња и самоуправна радничка контрола.

Кадрови у правосудним органима морају се супротставити свим облицима притисака и утицаја на њихов рад, а у законитом вршењу својих дужности морају имати подршку и заштиту самоуправних органа и одговарајућих органа друштвено-политичких заједница.

7) О деликтним и другим друштвено штетним појавама и понашањима у појединим срединама треба јавно, аргументовано и одговорно расправљати, сагледавајући узроке који су до тога довели и указујући на штетне последице; не чекајући на органе репресије, заузимати ставове према таквим појавама. У том циљу, потребно је да се, уз помоћ и подршку правника, у знатно већој мери него до сада ангажују самоуправни органи и друштвено-политичке организације.

8) Изузетно одговорно место и улогу у јачању уставности и законитости има правна помоћ у целини, и адвокатура као самостална друштвена служба и њен најзначајнији вид.

II

На Саветовању су истакнуте не само појаве кршења закона, већ и бројне несавршености и неуспешности и пропусти, као и многе тешкоће у примени закона, чији недостаци потичу и из фазе припремања закона и вођења дискусије о нацртима, односно предлозима закона.

Полазећи од тога, *Саветовање указује:*

1) Да поједини закони садрже чешће програмска опредељења него правне норме, па се поставља питање њихове применљивости, због неадекватно формулисаних правних норме која ће осигурати остварење те програмске оријентације. Саветовање указује да закони који, реално, одмерено уређују дату стварност имају много више изгледа да буду примењени и поштовани, него закони који садрже пројекцију нашег будућег развоја и програмске идеје.

2) Да је превише закона који се доносе по хитном поступку, да дискусија о појединим законима није довољно широка, недовољно је учешће удруженог рада, а и кад се јавна дискусија води, она није у пуној мери делотворна. Понекад се дискусија наставља и после ступања на снагу закона, зато што у претходној фази нису сагледана нити разрешена сва спорна питања. К томе, не мали број закона је писан нејасно и неразумљивим језиком, што још више изазива тешкоће у примени. Посебно је истакнуто да је потребно водити рачуна о усклађености

прописа са међународним уговорима, као и о правној примени уставног начела о равноправности језика народа и народности.

3) Да органи који треба да примењују закон, понекад оцењују да ли одређене законе треба или не треба применити и тако начело уставности и законитости замењују, уствари, начелом целисходности, што се у првом реду односи на органе општине који спроводе највећи број и савезних и републичких, односно покрајинских закона (као и општинске прописе).

4) Преиспитивање неких закона и других прописа треба што пре довршити, како би се отклониле постојеће тешкоће које у неким случајевима прате њихову примену. У оквиру тога, треба брже спровести и декриминацију појединих деликата (у циљу адекватнијег разграничења кривичних дела, привредних преступа и прекршаја и уједначавања прописаних казни), са циљем да се казнено-правна заштита рационалније користи и првенствено усмери на заштиту друштва од најтежих и друштвено најопаснијих деликата.

5) Треба и даље развијати самоуправне судове и друге видове друштвеног регулisaња одређених конфликта, у складу са самоуправном трансформацијом правосудних и других државних функција.

6) Значајну улогу у развијању свести и остваривању и јачању уставности и законитости имају средства јавног информисања. Аналитичким приступом код извештавања о појединим случајевима, указујући на узроке који до њих доводе, на штетне последице које су наступиле и на потребу да се у свим срединама предузимају мере за одстрањивање таквих појава, средства јавног информисања могу знатно допринети ангажовању и свих других друштвених субјеката у борби за остваривање уставности и законитости.

7) Саветовање се обраћа скупштинама друштвено-политичких заједница које доносе законе и друге прописе, органима који доносе самоуправна акта, те органима који законе предлажу и примењују, да у будућем раду на припремању и доношењу закона још више добу до изражаја стручна мишљења правосудних органа, као и свих других органа који примењују право, те да се више узимају у обзир достигнућа науке, правне теорије и искуства праксе.

Од посебног је значаја да делегатске скупштине прате функционисање самоуправних облика контроле, као и рад правосудних органа, обезбеђујући друштвено-политичке, кадровске, материјалне и друге услове за њихов несметан и самосталан рад, захтевајући њихову пуну одговорност за извршавање поверених им задатака и дужности, афирмишући самосталност и независност судова и других органа правосуђа, као и управних органа који раде у области контроле уставности и законитости и извршења правоснажних одлука, чиме се довршава процес спровођења закона и самоуправних општих аката у живот и успоставља нарушени правни однос и задовољење права и правичности.

III

Саветовање истиче да је у борби за уставност и законитост и социјалистички морал, неопходно остваривати пуну активност и одговорност свих органа друштвено-политичких заједница, друштвено-политичких орга-

низација, органа друштвене самозаштите, самоуправних органа, организација и заједница, и појединаца. Само таквом свестраном, систематском и сталном друштвеном акцијом и ангажованошћу обезбедиће се поштовање и остваривање уставности и законитости, што је трајан задатак.

Саветовање препоручује правницима и удружењима правника, да на основу материјала Саветовања и ових Закључака, сагледају своје задатке, а Председништву Савеза удружења правника Југославије да испита могућност штампања материјала овог Саветовања, који би били достављени правосудним органима, друштвено-политичким заједницама и другим заинтересованим органима и организацијама на коришћење.

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

Управни одбор Адвокатске коморе Војводине, на седници одржаној 30. IX 1983. године, донео је следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника и секретара Управног одбора о раду органа између две седнице.

2) Узет је на знање извештај благајника Управног одбора о стању финансијских средстава планираних за редовно пословање и извештај о прикупљеним и утрошеним средствима за оправку зграде Адвокатске коморе Војводине.

3) Управни одбор усвојио је предлоге следећих одлука о повишењу од 1. I 1984. године:

а) чланарине у износу од 12.000,00 годишње;

б) посмртнине у износу од 200,00 по смртном случају;

в) претплате на „Гласник“ у износу од 1.200,00 годишње.

Предлог одлуке упућен је Ванредној скупштини Адвокатске коморе Војводине на доношење.

4) Управни одбор усвојио је предлог Одлуке о изменама и допунама Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката онако како је израчунато од стране Покрајинског секретаријата за правосудје и општу управу. Поводом тога сазвао је Ванредну скупштину адвоката за дан 16. X 1983. године са почетком у 9 часова у просторијама Адвокатске коморе.

5) Узето је на знање да су сметње око исплате ауторског хонорара за „Гласник“ отклоњене, те да ће се исти убудуће редовно исплаћивати.

6) Решењем број 387/83 уписује се у Именик адвоката Митрић Војислав, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, Иве Лоле Рибара бр. 5, са даном 30. IX 1983. године.

7) Решењем број 384/83 уписује се у Именик адвоката Борбе Недељков, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Војвођанских бригада бр. 20, са даном 30. IX 1983. године.

8) Решењем број 379/83 одбија се молба Ковачевић Љубомира за упис у Именик адвоката, јер би тиме с обзиром на остварено право на пуну пензију молилац био доведен у повољнији положај од онога који је обезбеђен радницима у удруженом раду.

9) Решењем број 397/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Мисиркић Борбе, код адвоката Мисиркић Радована, у Инђији, са даном 30. IX 1983. године.

10) Решењем број 480/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Кристијан-Ленхарт Ана, код адвоката Пинтер Ференца, у Темерину, са даном 30. IX 1983. године.

11) Решењем број 407/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Драган Гојковић, код адвоката Мите Гојковића у Новом Саду, са даном 30. IX 1983. године.

12) Решењем број 409/83 уписује се у Именик адвокатских приправника Гомбар Деже, код адвоката Хибш Рихарда у Челареву, са даном 30. IX 1983. године.

13) Решењем број 410/83 брисан је из Именика адвокатских приправника Полак Берђ, код адвоката Хибш Рихарда, из Челарева, са даном 1. X 1983. године.

14) Решењем број 391/83 брисан је по службеној дужности из Именика адвокатских приправника Крљаш Милорад, код Пољачки Димитрија, адвоката у Новом Саду, са даном 2. IX 1983. године, због уписа у Именик адвоката.

15) Решењем број 392/83 брисан је из Именика адвокатских приправника по службеној дужности Драган Ивачковић, адвокатски приправник код Дејана Ивачковића, адвоката у Новом Саду, са даном 2. IX 1983. године, због уписа у Именик адвоката.

16) Решењем број 375/83 брисан је из Именика адвокатских приправника Недић Драган, адвокатски приправник код др Јована Гучуње, адвоката из Новог Сада, са даном 3. IX 1983. године.

17) Решењем број 402/83 узето је на знање да Воргић Александар наставља адвокатско-приправничку вежбу у Удруженој адвокатској канцеларији др Николе Воргића и Зорана Вучевића, након повратка из ЈНА, са даном 1. X 1983. године.

18) Решењем број 406/83 брисан је из Именика адвоката адвокат Дејан Ивачковић, из Новог Сада, са даном 1. IX 1983. године, због одласка у пензију. За преузимаатеља одређен је Драган Ивачковић, адвокат из Новог Сада, 23. октобра, бр. 69.

Управни одбор

СА XIX СЕДНИЦЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ АДВОКАТА одржане 30. септембра 1983. у Новом Саду

1) Конференција адвоката утврдила је предлоге следећих одлука Управног одбора од 1. I 1984. године о повишењу:

а) чланарине у износу од 12.000,00 годишње;

б) посмртнине у износу од 200,00 по смртном случају;

в) претплате на „Гласник” у износу од 1.200,00 годишње.

2) Конференција адвоката утврдила је предлог Одлуке Управног одбора о изменама и допунама Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката, онако како је израчунато од стране Покрајинског секретаријата за правосудје и општу управу.

3) Делегати Конференције адвоката обавештени су о сазивању Ванредне скупштине Адвокатске коморе Војводине за дан 16. X 1983. године, са почетком у 9 часова.

СА ВАНРЕДНЕ СКУПШТИНЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Адвокатска комора Војводине одржала је Ванредну скупштину 16. октобра 1983. године у Новом Саду у просторијама Адвокатске коморе Војводине. У раду су учествовали чланови Адвокатске коморе.

Скупштину је отворио председник Управног одбора Милан Миковић. Уследило је уводно предавање председника у коме је обавестио присутне између осталог, о актуелним проблемима у адвокатури о којима је потребно расправљати уз ангажовање што већег броја адвоката, како би се могла заузети образложена становишта на Редовној годишњој скупштини, која ће се одржати у децембру ове године.

Радом Ванредне скупштине руководио је Каћански Миливој, адвокат из Новог Сада.

Након извештаја Буре Бошњака, председника Комисије за примену Тарифе, и извештаја Јосипа Хила, благајника Управног одбора, Ванредна скупштина је донела једногласно:

1) Одлуку о изменама и допунама Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката.

2) Одлуку о повишењу чланарине на 12.000,00 дин. годишње.

3) Одлуку о повишењу посмртнине на 200,00 динара по смртном случају.

4) Одлуку о повишењу претплате на „Гласник” у износу од 1.200,00 годишње.

5) Одлуку о ребалансу плана смањивањем трошкова огрева у корист ауторских хонорара и трошкова штампања „Гласника”.

Адвокатска комора Војводине

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Александар Јовичин, <i>Правни лекови у поступку уписа у судски регистар</i> — — — — —	1
Мр Драгољуб Марковић, <i>Правне последице накнадне немогућности чинидбе у облигационом праву, када дужник није одговоран за немогућност</i> — — — — —	10
Михајло Галкановић, <i>Средства и предмети извршења у поступку намирења новчаних потраживања</i> — — — — —	20

ПРАВНА ПРАКСА

<i>Кривично право</i> (Мирослав Здјелар) — — — — —	26
--	----

САОПШТЕЊА

<i>Закључци са Саветовања „Остваривање уставности и законитости у СФРЈ”</i> — — — — —	30
<i>Из седнице Управног одбора</i> — — — — —	35
<i>Са XIX седнице Конференције адвоката</i> — — — — —	36
<i>Са Ванредне скупштине АКВ</i> — — — — —	37

Уређивачки савет:

Председник:

Никола Вујашковић

судија Уставног суда Војводине

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосуђе и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, *Душан Мићић*, заменик секретара СИЗ-а за научни рад Војводине, *Светозар Николић*, судија Врховног суда Војводине у пензији, *Милан Рапајић*, адвокат у пензији из Новог Сада, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, директор Кадровског и општег сектора фабрике каучука у оснивању, Зрењанин, *др Петар Шарчевић*, ванредни професор Правног факултета на Ријеци, *Душан Шитка*, председник Општинског суда у Пландишту

Уређивачки одбор:

Главни и одговорни уредник

Сава Савић

адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Мирослав Здељар*, адвокат у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Вишег суда у Новом Саду

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Телефон: 29-459. Годишња претплата 600.— дин. Претплата за иностранство 48 долара. Цена једног броја 60.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године. *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

РО Штампарија „Будућност“, Шумадијска 12, Нови Сад

